

Област Перник

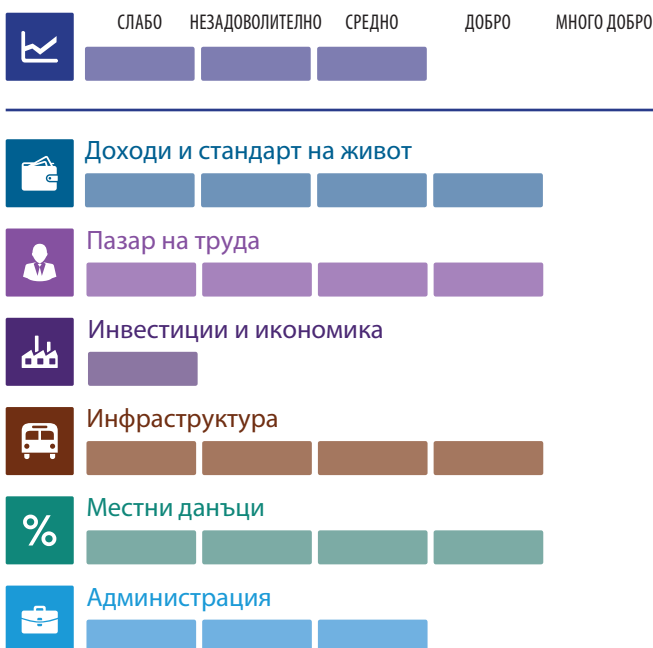
▶ Население (2018)	121 651
▶ Територия (кв.км)	2394,2
▶ Брой на населените места	172
▶ Дял на населението в градовете (%)	79

Икономиката на област Перник е силно повлияна от близостта ѝ до столицата. В резултат на това Перник има относително ниско производство и БВП на човек от населението, но заплатите в областта се доближават до средните за страната, а доходите на домакинствата вече надхвърлят средните, което оказва позитивно влияние и върху показателите за бедност и неравенство. Пазарът на труда в Перник също се развива добре – икономическата активност и заетостта се задържат около средните нива за страната, а лекият ръст на безработицата означава, че все повече хора се активизират. В областта като цяло има сравнително слаба инвестиционна дейност, включително по линията на европейските фондове. И през 2018 г. инфраструктурата в област Перник се запазва на добро ниво, но при нея не се наблюдава особено подобрение през последните години. Състоянието на местната данъчна среда и на предоставяните административни ус-

луги е много близко до средните за страната стойности. Перник е сред областите с най-негативен естествен прираст на населението, което оказва изключително неблагоприятно влияние както върху числеността му, така и върху възрастовата му структура. Миграция пък почти липсва вероятно най-вече заради възможностите за ежедневна трудова миграция към столицата. Образованието в областта е относително добро, отчитайки големия брой учители, както и записването и задържането на учениците в училище. Предлагащите здравни услуги се доближават до средните за страната стойности, като ниската заболяемост отново може да се обясни с близостта до столицата. Област Перник се класира добре при показателите за ред и сигурност, особено от гледна точка на бързината на съдопроизводството и малкия дял на висящите дела. Околната среда в областта е в добро състояние, но културният живот е сравнително слабо проявен.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ■■■■

Доходи и стандарт на живот ■■■■■

Въпреки значителните подобрения през последните години Перник остава на едно от последните места в страната по БВП на човек от населението. Само за година ръстът на областта по този показател е бил 12%, като през 2017 г. той достига 7735 лв./човек. Тази стойност обаче е едва 54% от средното за страната, като в периода 2016–2017 г. се наблюдава подобрение.

Влиянието на близостта на Перник до силно развития и динамичен трудов пазар на София (столица) и на трудовата мобилност личи в разликата между заплатите и доходите на домакинствата в Перник и средните стойности за страната. Докато заплатите на наетите в областта покриват 75% от средните за страната през 2017 г. (номинално 9321 лв. брутно годишно), то доходите са цели 112% (6269 лв./лице от домакинство). Разликата идва от това, че данните за заплатите са на база място на наемане, а тези за доходите на домакинствата – място на живеене.

Пазар на труда ■■■■■

Пазарът на труда в област Перник изглежда в относително добро състояние. Средногодишният коефициент на заетост на населението на 15–64 години през 2018 г. остава почти непроменен в сравнение с 2017 г. и малко под средния за страната. Това е и най-високата стойност на показателя за последните 15 години. Същевременно икономическата активност в областта се покачва малко и достига втората най-висока стойност за последното десетилетие, изпреварвайки средната стойност за страната. На този фон лекото покачване на безработицата не е изненадващо, тъй като то по-скоро показва активизиране на населението в трудоспособна възраст, което търси заетост, отколкото влошаване на пазара на труда и/или освобождаване на наети лица. Коефициентът достига 7,5% през 2018 г., което е втората най-ниска стойност от 2011 г., но остава над средните за страната 5,3%.

През 2018 г. се запазва тенденцията за увеличаване на дела на икономически активното население с висше образование до 23,8%. Най-притеснителният индикатор за бъдещето на трудовия пазар в Перник обаче е съотношението на населението на възраст 15–19 години към това на възраст 60–64 години, което илюстрира устойчивото развитие на работната сила – под един младеж на двама възрастни, като по-слабо представяне на индикатора се наблюдава единствено в област Смолян.

Инвестиции и икономика ■

Влиянието на икономиката на столицата и мобилността на работната сила личи и в инвестиционната дейност в Перник. В областта са активни 43 нефинансови предприятия на 1000 души население през 2017 г. – значително под сред-

ните за България 57, като броят им се увеличава леко през 2012–2016 г. Липсата на особена инвестиционна активност намира израз и в относително ниските разходи за придобиване на ДМА – през 2017 г. те възлизат на 1055 лв./човек, което е над два пъти по-малко от средното за страната и три пъти по-ниско в сравнение с 2008 г. Областта не може да се похвали и с особени ПЧИ, като размерът им към края на 2017 г. възлиза на 1658 лв./човек – около два пъти по-малко от средното и с тенденция към спад през последните три години. Перник е и една от трите области с под 1000 лв./човек усвоени евросредства към средата на 2019 г., като в нея е и единствената община, която няма реализиран европроект в новия програмен период – община Ковачевци.

Инфраструктура ■■■■■

Инфраструктурата в Перник остава почти без промяна през последните няколко години. Областта разполага с най-гъстата пътна мрежа в страната след Габрово – 24 км/100 кв. км територия спрямо 17,9 км/100 кв. км средно за страната. Въпреки това делът на магистралите и първокласните пътища остава непроменен в периода 2013–2017 г., а делът на пътната настилка с добро качество се влошава след 2014 г. Железопътната мрежа също е с относително по-висока гъстота – 4,8 км/100 кв. км територия. Достъпът на домакинствата до интернет също е под средния. През последните години се наблюдава тенденция на увеличаването му, но темпът на настигане на средните за страната стойности е непостоянен.

Местни данъци ■■■■■

Местните данъци в областта са едни от най-благоприятните в страната и не търпят чувствителни изменения през последните години. Те са относително ниски спрямо средните за страната, като това е най-видимо при годишния данък за таксиметров превоз, който е на най-ниската възможна стойност – 300 лв., във всички общини в областта. Относително по-нисък е и патентният данък за търговците на дребно, както и този върху нежилищните имоти на юридическите лица.

Администрация ■■■■■

Подобно на много от останалите области, през 2018 г. в област Перник се наблюдава значителен скок в покритието на кадастралната карта – от 12,4 до 75% от територията. В същото време оценката на предоставяните от администрацията услуги на едно гише е намаляла до 3,01 от 5,00, а тази на електронните услуги в общините отстъпва до 2,97 от 5,00. ПДИ оценява прозрачността на администрацията на 63% – със 7 пр.п. под средното за страната, но се наблюдава сериозно подобрение през последните години.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■

Демография ■■■■

Перник е сред областите с подчертано негативни демографски тенденции, особено по отношение на естествен прираст. Въпреки че разликата между раждаемостта и смъртността, изглежда, се е стабилизирала между -11 и -12‰ през последното десетилетие, коефициентът сочи към бързи и негативни промени и в размера на населението, и във възрастовата му структура. Механичният прираст на населението е по-малко негативен (-0,7‰ през 2018 г.) в сравнение с повечето области в страната, но също влошава демографската структура на населението в област Перник. В резултат на тези две тенденции коефициентите на възрастова зависимост показват относително бързо застаряване на населението, като през 2018 г. на всеки 10 души в активна възраст в областта се падат 4-ма в пенсионна на фона на 3-ма в началото на десетилетието. Любопитно е и обстоятелството, че Перник има сравнително висок дял на градското население – 79%, но същевременно гъстотата на населението е сред по-ниските в страната.

Образование ■■■■

Въпреки че в областта има университет, студентите в нея са едва един на 1000 души с тенденция на намаляване в периода 2014–2018 г., което говори за слаб интерес и/или сравнително ниско качество на предлаганото в него образование. Тук отново ключова роля може да има близостта до София (столица), където е концентрирана основната част от университетската инфраструктура в страната. От друга страна, качеството на училищното образование се приближава до средните за страната стойности, като област Перник има един от най-високите дялове на учители на 1000 ученици – 90 спрямо 84 на 1000 ученици средно за страната. Записването и задържането на учениците се подобрява значително през последните години, като коефициентът на записване в основно образование е 91% през 2018 г. спрямо 77% през 2013 г. Повтарящите ученици също са намалели значително – от 0,7% през 2016 г. до 0,3% през 2018 г. През последните две години обаче се наблюдава увеличение на дела на отпадналите от основното и средното образование. Резултатите на последното издание на зрелостните изпити са почти идентични със средните за страната, а делът на слабите оценки е малко по-нисък – 7,5% спрямо 8,7%.

Здравеопазване ■■■■

Перник е сред областите с относително благоприятни здравни условия. Населението на един общопрактикуващ лекар е под средното за страната, но пък областта е сред онези с най-малко лекари специалисти в страната (611 души на един специализиран лекар), което най-вероятно се дължи на лесния достъп до специализирани здравни услуги в София (столица). През последното десетилетие няма чувствителна промяна в дела на здравноосигурените лица, който се колебае около 89–90% от населението.

Областта е с втория най-нисък брой болни, преминали през МБАЛ през 2018 г. – едва 109 на 1000 души, но това отново може да се отдаде на близостта на далеч по-развитата здравна инфраструктура на столицата. Коефициентът на детска смъртност в областта е сравнително стабилен в периода 2013–2017 г., но през 2018 г. се наблюдава рязко увеличение.

Ред и сигурност ■■■■

Правораздаването в област Перник е сравнително бързо, като 94% от наказателните дела се разрешават в рамките на 3 месеца. Същевременно висящите наказателни дела са значително под средното за страната – 5,4% от всички спрямо 8,7% средно за страната. Това може да се обясни с ниската натовареност на съдиите – те разглеждат средно по 4,9 наказателни дела на месец, като по-малка натовареност се наблюдава само в Търговище (3,5 дела месечно). Въпреки че престъпленията срещу личността и собствеността в областта са малко над средното – 13,7 на 1000 души през 2018 г., тенденцията през последните години е към намаляване. Паралелно с това разкриваемостта на престъпленията се е повишила, като през 2018 г. почти половината престъпления срещу личността и собствеността са били разкрити на фона на по-малко от една трета през 2012 г.

Околна среда ■■■■

В периода между 2009 и 2017 г. количеството битови отпадъци в област Перник е намаляло повече от четири пъти – от 1772 до едва 416 кг/човек годишно. Този процес върви паралелно с подобряването на чистотата на въздуха, като емисиите на въглероден диоксид са намалели от 298 т/кв.км през 2011 г. до 228 т/кв.км през 2017 г. Дяловете на населението с достъп до обществена канализация и на това, чиято канализация е свързана с пречиствателна станция за отпадъчни води, остават почти непроменени от началото на десетилетието, като и по двата показателя Перник се класира над средното за страната.

Култура ■■

Развитието на културата е сред най-слабите страни на Перник. През последните години интересът към театрите постепенно намалява, като средногодишният брой посещения в тях се свива до 15 на 1000 души – най-слабият резултат за областите, в които има театър, спрямо 340 средно за България. Много нисък е интересът и към музеите и библиотеките в областта, съответно с 317 и 253 посещения на 1000 души. Скромният културен живот в рамките на областта отново може да бъде отдаден на близостта на София (столица), която предлага далеч по-богата и привлекателна културна програма.

Ключови показатели за област Перник

Индикатори на икономическото развитие	2014	2015	2016	2017	2018
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	5936	6021	6895	7735	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	5941	6093	5941	6269	n.a.
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	7063	7514	9449	9321	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	19,1	20,3	15,9	11,9	n.a.
Коефициент на икономическа активност на населението на 15–64 години (%)	71,0	72,7	70,7	71,4	72,1
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	61,6	62,5	61,9	66,5	66,7
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	13,1	14,0	12,4	7,2	7,5
Дял на населението с висше образование на 25–64 години (%)	17,8	22,5	18,6	19,9	23,8
Брой на нефинансовите предприятия на 1000 души от населението	40	41	43	43	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	992	1333	1301	1055	n.a.
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	1713	1436	1497	1658	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	52,8	53,0	57,2	67,9	67,7
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	49,5	49,2	47,0	46,7	46,7
Покритие на кадастъра (%)	4,5	4,5	4,5	12,4	75,0

Индикатори на социалното развитие	2014	2015	2016	2017	2018
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-11,2	-12,5	-11,6	-12,4	-11,9
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	-1,7	-0,1	-1,9	1,4	-0,7
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,25	4,12	4,06	4,17	4,03
Процент оценки на матурите по БЕЛ под „среден“ 3,00	5,6	8,1	8,3	9,0	6,4
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	76,7	78,9	80,3	90,5	90,7
Дял на здравноосигурените лица (%)	88,6	90,0	89,8	89,3	89,7
Преминали болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	99,3	97,6	106,1	108,6	109,0
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	14,0	15,4	14,2	13,9	13,7
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	30,6	31,1	42,6	45,5	47,9
Дял на висящите наказателни дела (%)	10,0	6,5	5,9	4,9	5,4
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадъчни води (%)	74,1	73,9	73,7	74,0	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата (тонове вредни емисии/кв.км)	292,8	261,3	256,0	228,4	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	0	0	0	0	0
Посещения в театрите на 1000 души от населението	55	83	152	61	15